

oplossing van de sociale kwestie steeds meer een staatsaangelegenheid wordt. Ook hiertegenover is de positie van de diverse klassen niet altijd even éénduidig.

Ondanks de ruime kwaliteiten van het boek mis ik twee deelvlakken:

1. Een confrontatie tussen de politieke filosofie en de effectieve praktijk in de sociale sfeer. Het klassieke rechtsstaatsdenken had een absolute scheiding ingebouwd tussen de politieke staat (publieke sfeer) en de gedepolitiseerde samenleving (private sfeer). Het klassieke liberalisme stond er borg voor dat de rationaliteit van haar economisch-politiek model geen enkele staatsinmenging in de private sfeer vereiste. Vrij vlug bleek dit een mythe te zijn; de sociale gevolgen waren schrijnend en verontrustend. Zelfs in die mate dat er in de eerste helft van de 19^e eeuw druk werd gewerkt aan kennisverwerving over de sociale sfeer (cf. de ontwikkeling van de statistiek) en modellen werden ontworpen (arbeidsorganisatie, huisvesting, de parlementaire vertegenwoordiging op basis van een associatie van belangengroepen ...). Ook de arbeiderswereld zelf bleek met die gedepolitiseerde samenleving niet zo gelukkig te zijn en eiste via haar organisaties politieke macht op. Op het einde van 19e eeuw was het begin van de sociale rechtsstaat m.a.w. en economisch en politiek een machtsstrijd tussen deze twee bewegingen, die niet zijn te identificeren met één welbepaalde klasse. De beweging die stond voor staatsinterventie (interventie van de politieke macht in het private) had zowel aanhangers bij de verlichte liberalen als bij de staatssocialisten. De beweging die stond voor een politieke macht op basis van organische structuren (coöperatieven, Genossenschaften) had zowel aanhangers bij (b.v. Duitse) conservatieven als bij radicaal-socialisten en anarchisten.

2. Die relaties tussen sociale politiek en criminele politiek (cf. Quetelet, Ducpétiaux, Prins) en in hoeverre ze voorwerp zijn (en onder welke vorm) van staatsregulering, al dan niet via het recht, zijn onvoldoende uitgewerkt.¹ Nochtans vertonen armoede- en criminaliteitsproblematiek (als bedreiging voor de openbare orde) in de 19e eeuw sterke gelijkenissen. Met het ontstaan van de sociale rechtsstaat ontstaat tevens het nieuwe paradigma: staatsinterventie en -regulering via het recht. De sociale en criminele politiek worden als rechtsproblemen gedefinieerd. In hoeverre is dit een neutralisering en depolitisering van hun dynamiek?

J. Vervaele

Alternatieve sancties: een praktijk-kijk, Verslag van een studiedag te Leuven op 21 november 1985, K.U.L., Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling Strafrecht, Strafvordering en Criminologie

Dit verslag van een studiedag gewijd aan de alternatieve sancties in het gebied van de jeugddelinquentie is zonder twijfel actueel. Denken wij alleen maar aan het Voorontwerp van Strafwetboek, uitgewerkt door de Koninklijke Commissaris Legros, waarin de dienst ten bate van de gemeenschap als vervangingsmaatregel voor de vrijheidsstraf wordt voorgesteld.

1. Cf. het schitterende boek van GARLAND, D., *Punishment and Welfare. A History of Penal Strategies*, 1985.

Georganiseerd door de Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie i.s.m. de Unie van Nederlandstalige jeugdmagistraten en de Vereniging van vaste afgevaardigden is dit colloquium erin geslaagd de standpunten van de theoretici en praktijkmensen met veel succes samen te brengen. Uitgangspunt en referentiekader van deze studiedag is het experiment met alternatieve maatregelen aan de jeugdrechtbank te Mechelen. Dit experiment is gegroeid uit de praktijk en dit zonder wetenschappelijke en politieke begeleiding.

Vanuit een rechtsfilosofische benadering gaat Lode Walgrave in op de aantrekkingskracht van het behandelingsmodel (Wet 1965) enerzijds en het repressiemodel (actuele tendens) anderzijds. Gezien de impasse waarin zich het rechterlijke apparaat bevindt m.b.t. de behandeling van de delinquentie, in het bijzonder de jeugddelinquentie, neemt de auteur duidelijk een reductionistische positie in. Op die basis evalueert hij de verschillende alternatieve sancties: diversion, leerprojecten, programma's van Oikoten en/of van OBS, restitutieprogramma's. Zijn inziens verwijderd de vervangende gemeenschapsdienst, die ruime aandacht krijgt in zijn voordracht, zich zowel van de repressieve als van de therapeutische tendens. Evenwel brengt de dienst ten bate van de gemeenschap een aantal voordelen met zich. Niettemin blijven er na criminologische evaluatie nog heel wat vragen open. De spreker onderlijnt de verschillende gevaren die schuilen in een te grote geestdrift, vooral indien men niet zou overgaan tot ernstige evaluatie-onderzoeken.

De dienstverlening, niet zozeer opgevat als alternatieve sanctie maar wel als nieuwe sanctie en dus als verruiming van het sanctiepakket, is in het Nederlandse jeugdstrafrecht bij verscheidene proefarrondissementen uitgeëxperimenteerd. Josine Junger-Tas, Hoofd W.O.D.C. — Afdeling Kinderbescherming, Ministerie van Justitie, Den Haag —, geeft de lezer een uitgebreid panorama van de experimenten en de resultaten van het begeleidend evaluatief onderzoek i.v.m. het wettelijk kader, de procedure, de aard van het delict, de aard van de sanctie, de duur, enz. Junger-Tas evalueert de invoering in Nederland van deze nieuwe sanctie (werkproject/leerproject) als positief. Spijtig is wel dat ze niet voldoende aandacht schenkt aan bepaalde moeilijkheden die gepaard gaan met de toepassing van deze sancties. De descriptieve benadering geeft ons te weinig stof voor mogelijke verbeteringen naar de toekomst toe.

Het ontstaanproces en het praktisch verloop van het Mechelse experiment werd uiteengezet door de jeugdrechter Jan Peeters. Deze pragmatische aanpak brengt duidelijk de concrete vragen aan het licht die de alternatieve maatregelen oproepen in een onvoldoende uitgebouwd wettelijk en materieel kader. Gezien de observaties, de moeilijkheden en de resultaten, pleit de Mechelse jeugdrechter voor een onontbeerlijke wetenschappelijke begeleiding.

Jan Smets, vrij assistent K.U.L., poogt de alternatieve sanctie te definiëren vanuit haar na te streven doelstellingen. Vertrekkend vanuit de verschillende stromingen in de strafrechtsfilosofie beschouwt hij de alternatieven als een gerechtelijke antwoordmodaliteit op een delinquent gedrag die tot belangrijkste doel heeft de grenzen van de maatschappelijke tolerantie duidelijk te omlijnen. Bijkomend hebben de alternatieve sancties ook tot taak aan de schadeloosstelling van het slachtoffer tegemoet te komen en het welzijn van de jeugddelinquent te bevorderen. Smets onderstreept dat alternatieve sancties in de eerste plaats sancties zijn en moeten blijven. Dit betekent dat het eventuele nevenef-

fect, nl. de sanctie als instrument van hulpverlening, moet worden vermeden. M.a.w. enkel de rechterlijke instanties — en niet de hulpverleningsinstanties — kunnen een rol spelen bij de uitvoering ervan.

Aan de wens van de jeugdrechter Peeters is intussen tegemoetgekomen: een interuniversitair onderzoeksteam (R.U.G.-V.U.B.) is in oktober 1985 gestart en heeft tot doel de problematiek van de dienstverlening en de knelpunten van het Mechelse experiment nader te bestuderen.

Een beschrijving van de buitenlandse praktijk en van de Belgische initiatieven zou een evaluatie van het Mechels initiatief en het streven naar eenvormigheid op ideologisch vlak qua procedure en qua infrastructuur moeten mogelijk maken. Een uniform beleid is een onmisbare voorwaarde voor een verder toepassen van dit project in de andere arrondissementen.

De studiedag eindigde met casusbesprekingen in werkgroepen, waarbij verscheidene vragen aan de orde zijn gekomen. Nicole Vettenburg, Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie K.U.L., geeft hiervan een overzicht in haar syntheseverslag.

Het boek snijdt tal van kernpunten aan die de lezer aansporen tot verder onderzoek, b.v. de vraag naar het rechterlijk orgaan dat de sanctie uitspreekt (politie, O.M., jeugdrechter), het gevaar voor het net-widening effect, de bepaling van toepassings- en selectiecriteria, de rechtspositie van de minderjarige m.b.t. een sanctie die gekozen kan worden als behandelingsvoorwendsel (zoals het aan de Luikse rechtbank gebeurt), ...

Alhoewel het verslag niet voor alle vragen een afdoend antwoord heeft geformuleerd, is het toch een verdienste al deze vragen duidelijk te hebben gedefinieerd. Verplichte lectuur dus voor leden van de rechterlijke en politieke macht, die tot taak hebben het bestaande wettelijke kader te actualiseren en te integreren in een éénduidige criminele politiek gericht op de rechtszekerheid van allen, inclusief die van de minderjarigen.

Ch. Janssen